

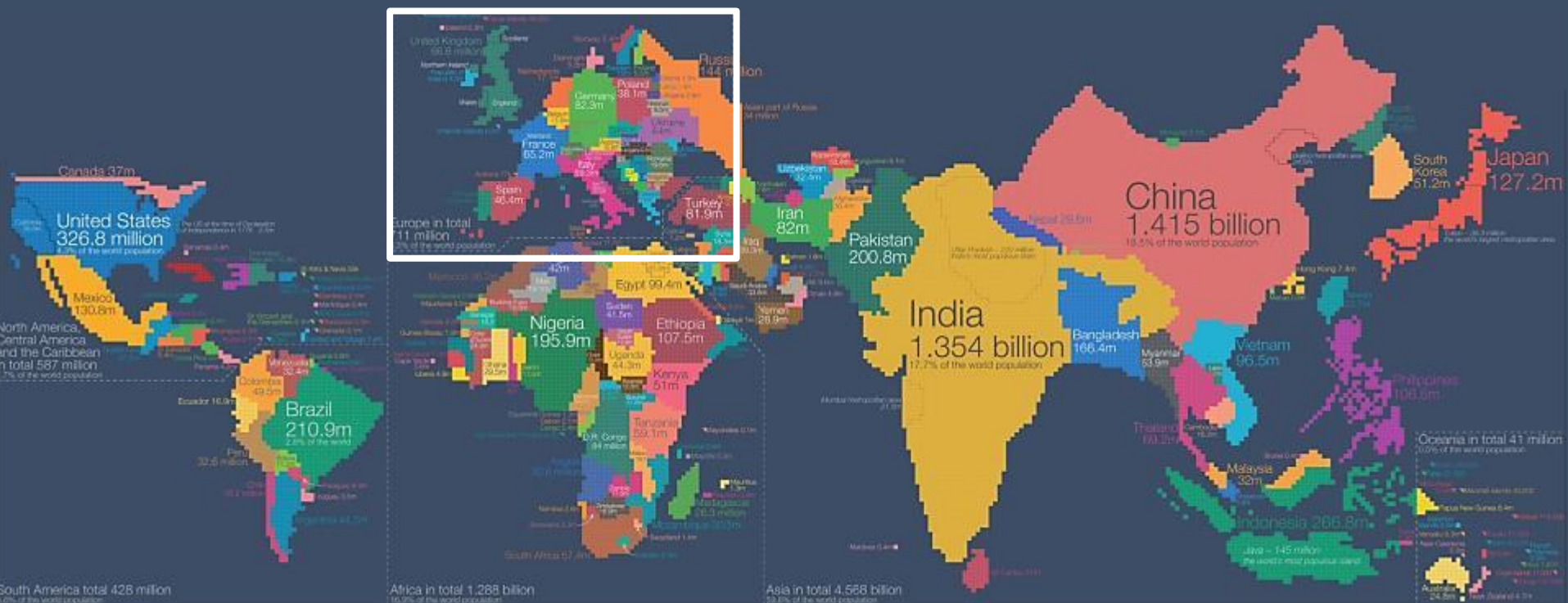

PONAVLJANJE ZA 2. ISPIT

RAZVOJ NASELJENOSTI

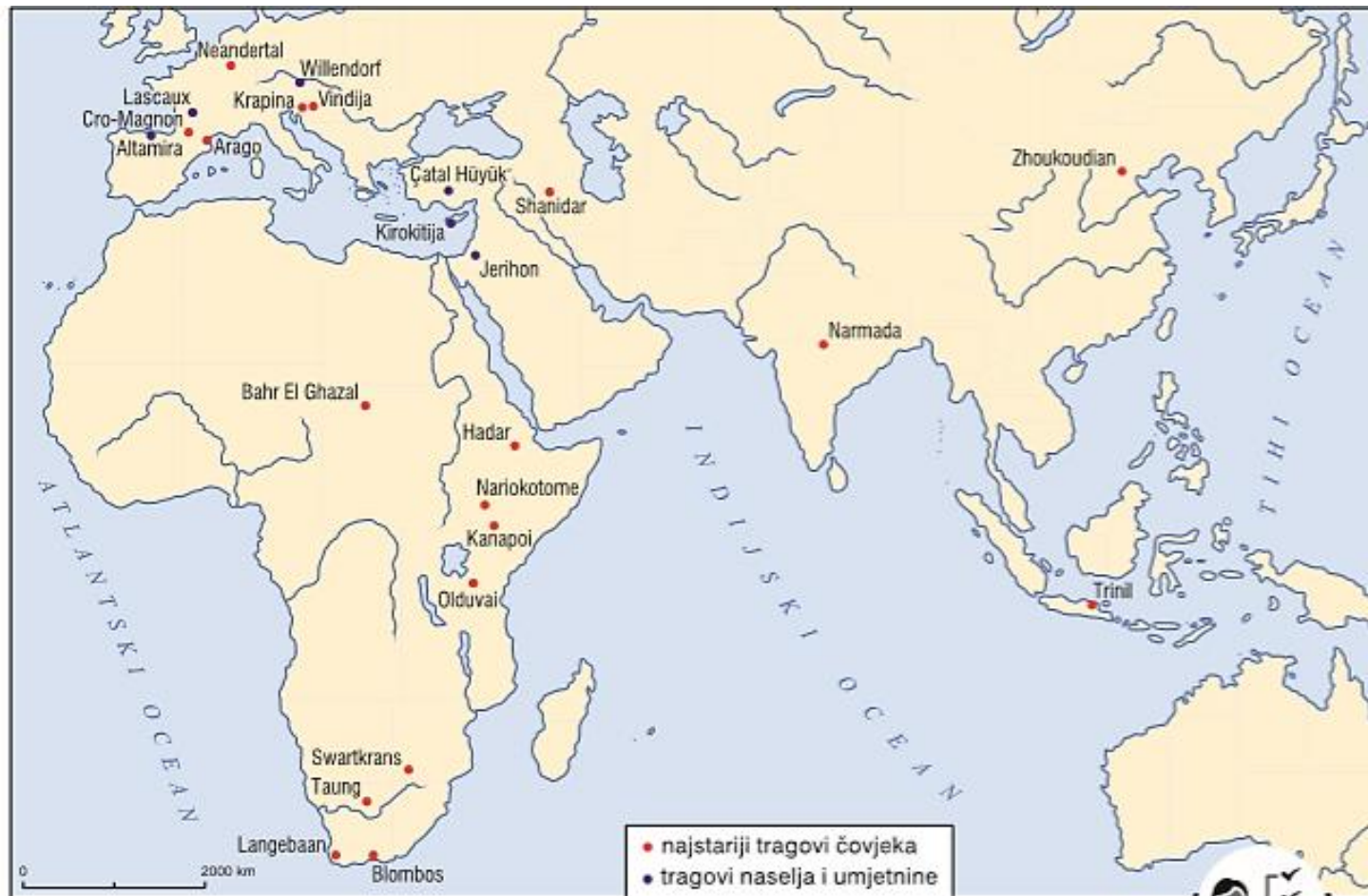

□ = 500 000 stanovnika

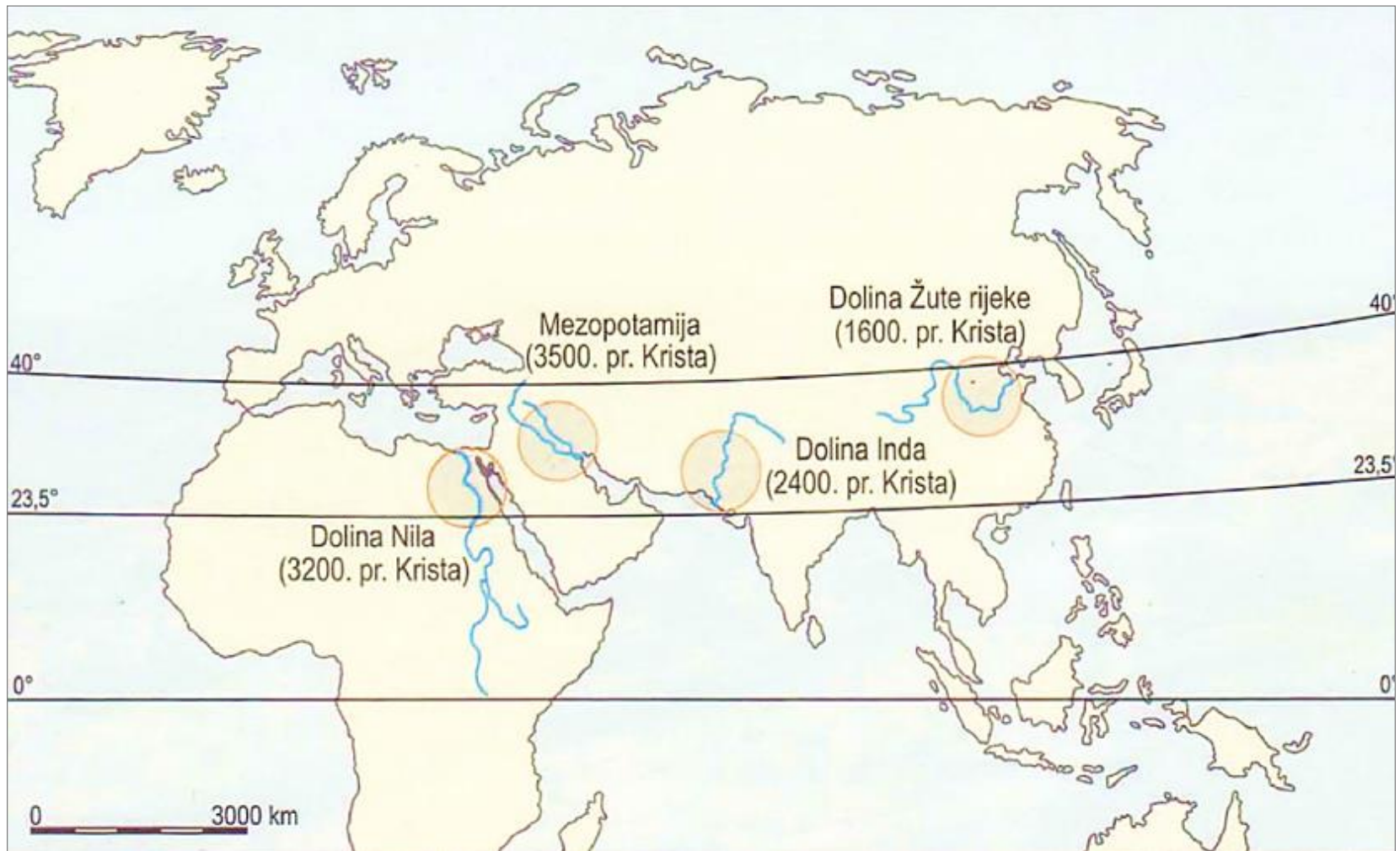
POČETCI NASELJENOSTI

- prije 10 000 g – završilo posljednje ledeno doba – **javlja se poljoprivreda i pripitomljavanje životinja**
 - nastaju prvi gradovi – **najstariji grad Jerihon** (8 000 pr. Kr.)
 - **prijelaz na sjedilački način života**

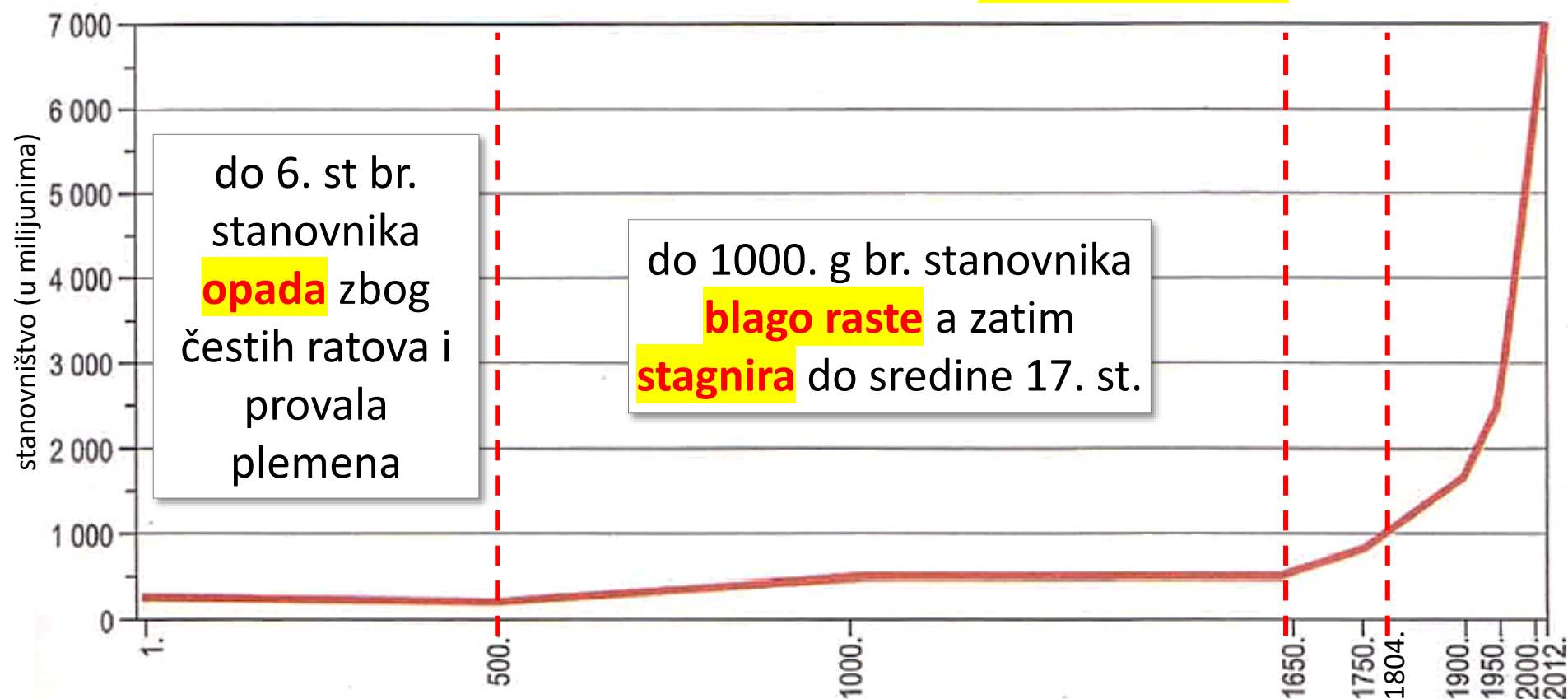
PRVE CIVILIZACIJE

- oko 3500. pr. Kr. – nastaju prve civilizacije uz rijeke – **potamske civilizacije** (grč. *potamos* – rijeka)
 - razvoj gradova, nastanak pisma i državnog uređenja

ŠIRENJE NASELJENOSTI

- od 5000. do 1000. pr. Kr (željezno doba) – oko 50 mil. st na Zemlji
- kroz **stari i srednji vijek** br. stanovnika **slabo raste i stagnira**
- od sredine 17. st nagli rast – od 500 mil. u 17. st do 1 mlrd. u 19. st
- **najveći rast nakon 2. svj. rata** – gospodarski, društveni, tehnološki i medicinski napredak čovječanstva – danas **oko 8 mlrd. st.**

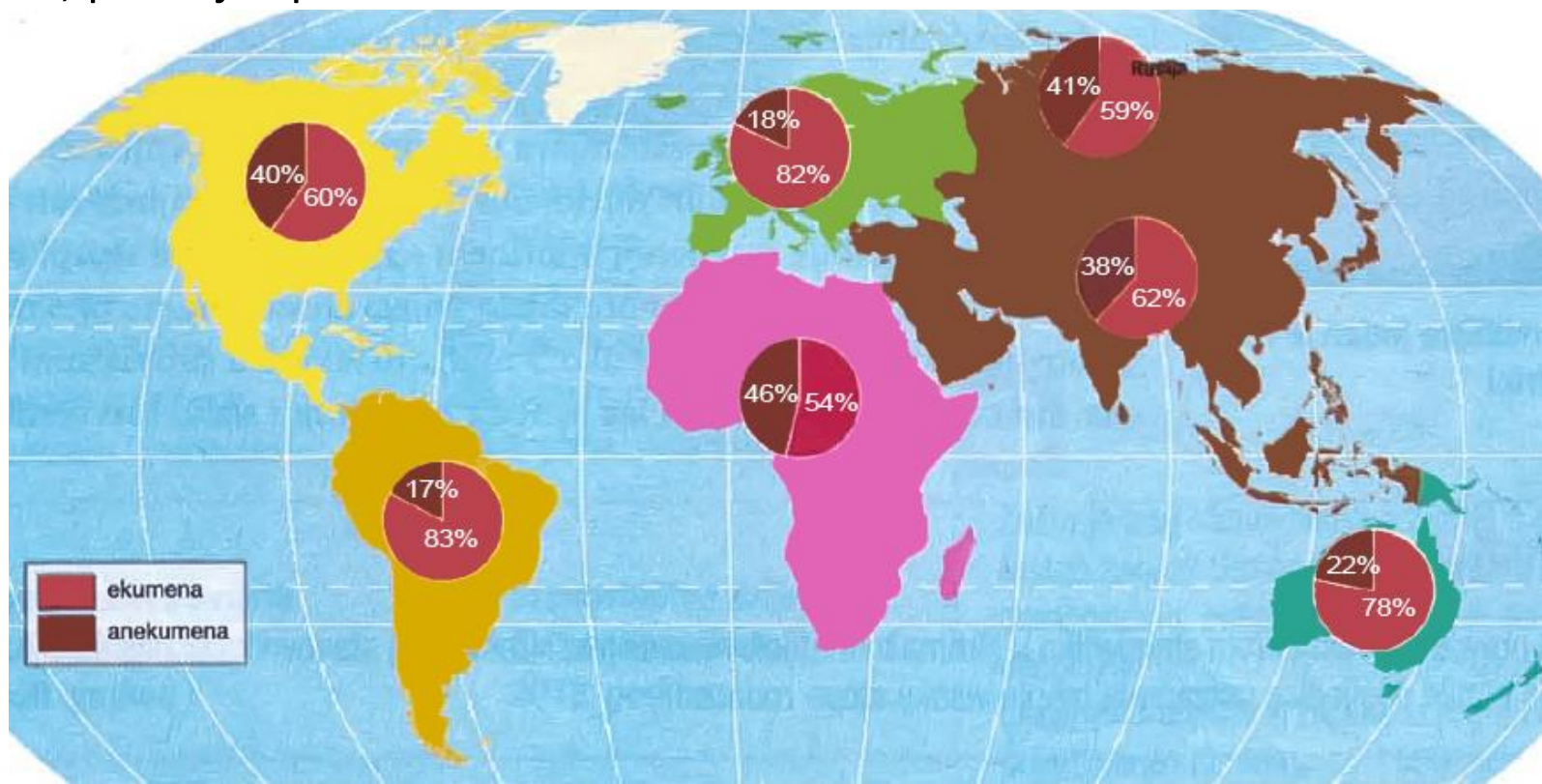

RAZMJEŠTAJ STANOVNIŠTVA

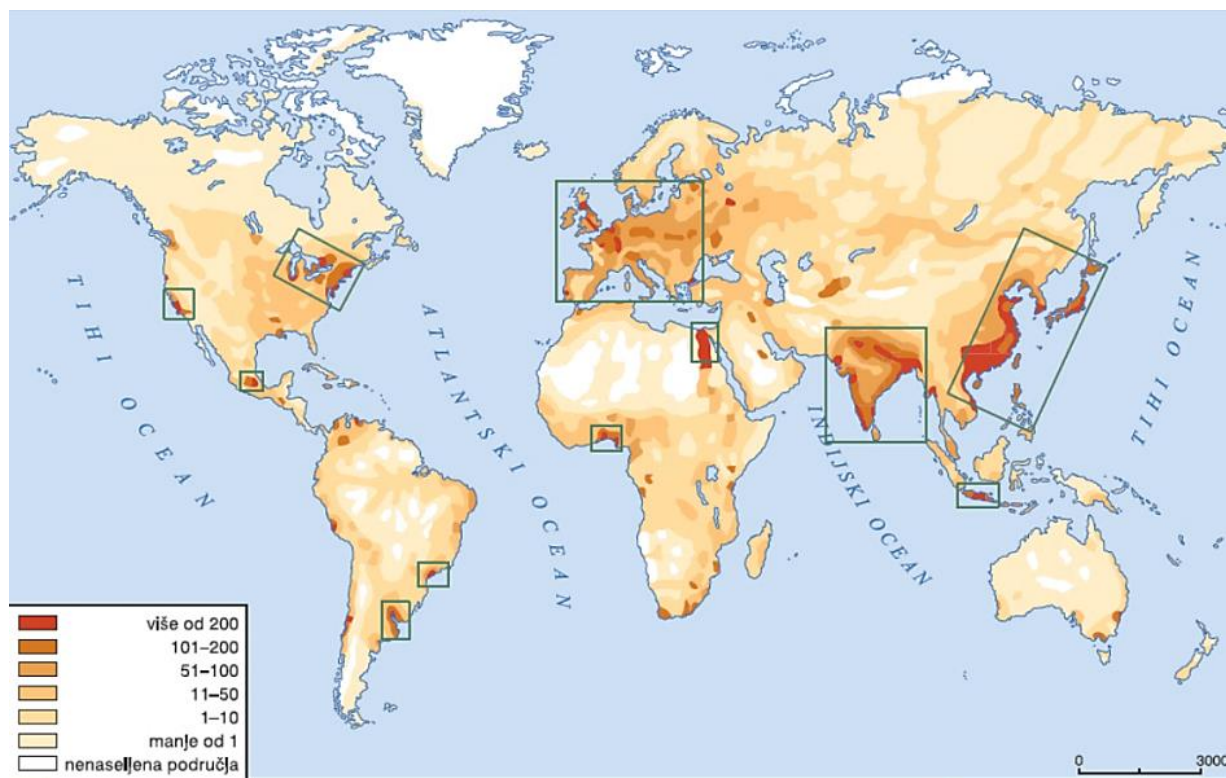
GUSTOĆA NASELJENOSTI

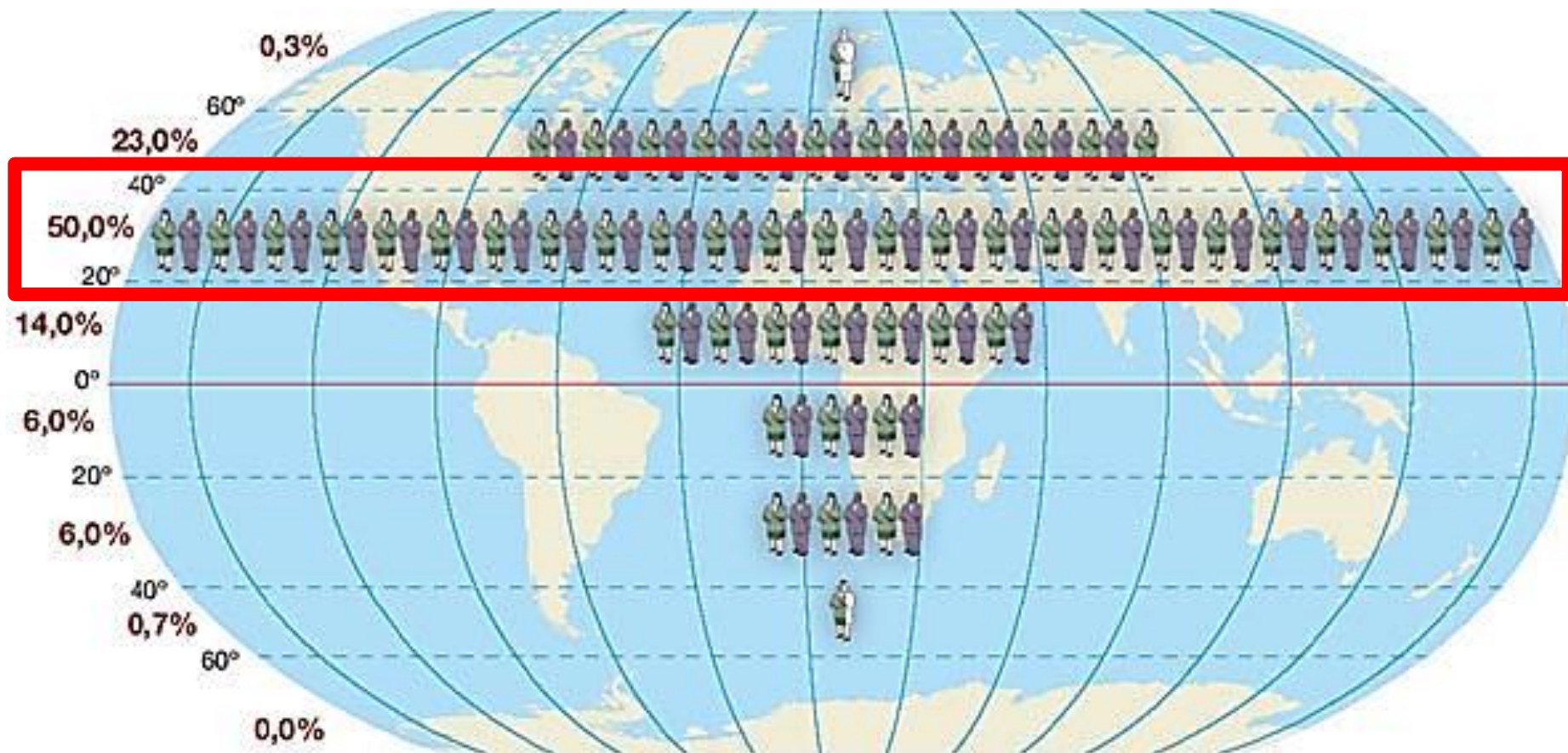
- **GUSTOĆA NASELJENOSTI** – broj stanovnika koji živi na određenom prostoru – svjetski prosjek **13,8 st/km²**
- **ARITMETIČKA** ili **OPĆA GUSTOĆA NASELJENOSTI** – br. stanovnika na jedinici površine (najčešće na 1 km²)
- **EKUMENA** – naseljeni dio Zemlje – prosjek naseljenosti 51,8 st/km²
- **ANEKUMENA** – nenaseljeni dio Zemlje – polarni krajevi, visoki planinski vrhovi i masivi, pustinje i prašume

KATEGORIJE GUSTOĆE NASELJENOSTI

- najgušće su naseljena **područja do 200 m n.v. i obalna područja** – **LITORALIZACIJA**
- kategorije gustoće naseljenosti:
 1. **rijetko naseljena** područja – manje od 15 st/km² - 60% kopna
 2. **srednje naseljena** područja – oko 25% naseljenog kopna
 3. **gusto naseljena** područja – oko 5% naseljenog kopna
 4. **prenaseljena** područja – oko 8% naseljenog kopna – polovica svjetskog stanovništva
- najnaseljenije je područje **od 20° do 40° S.G.Š.**
- **86% stanovništva živi na sjevernoj** polutci, a samo **14% na južnoj**
- najviše stanovnika živi u Aziji i Africi, dok najmanje u Australiji i Oceaniji te Angloamerici

- najnaseljenije je područje **od 20° do 40° S.G.Š.**
- **86% stanovništva živi na sjevernoj** polutci, a samo **14% na južnoj**

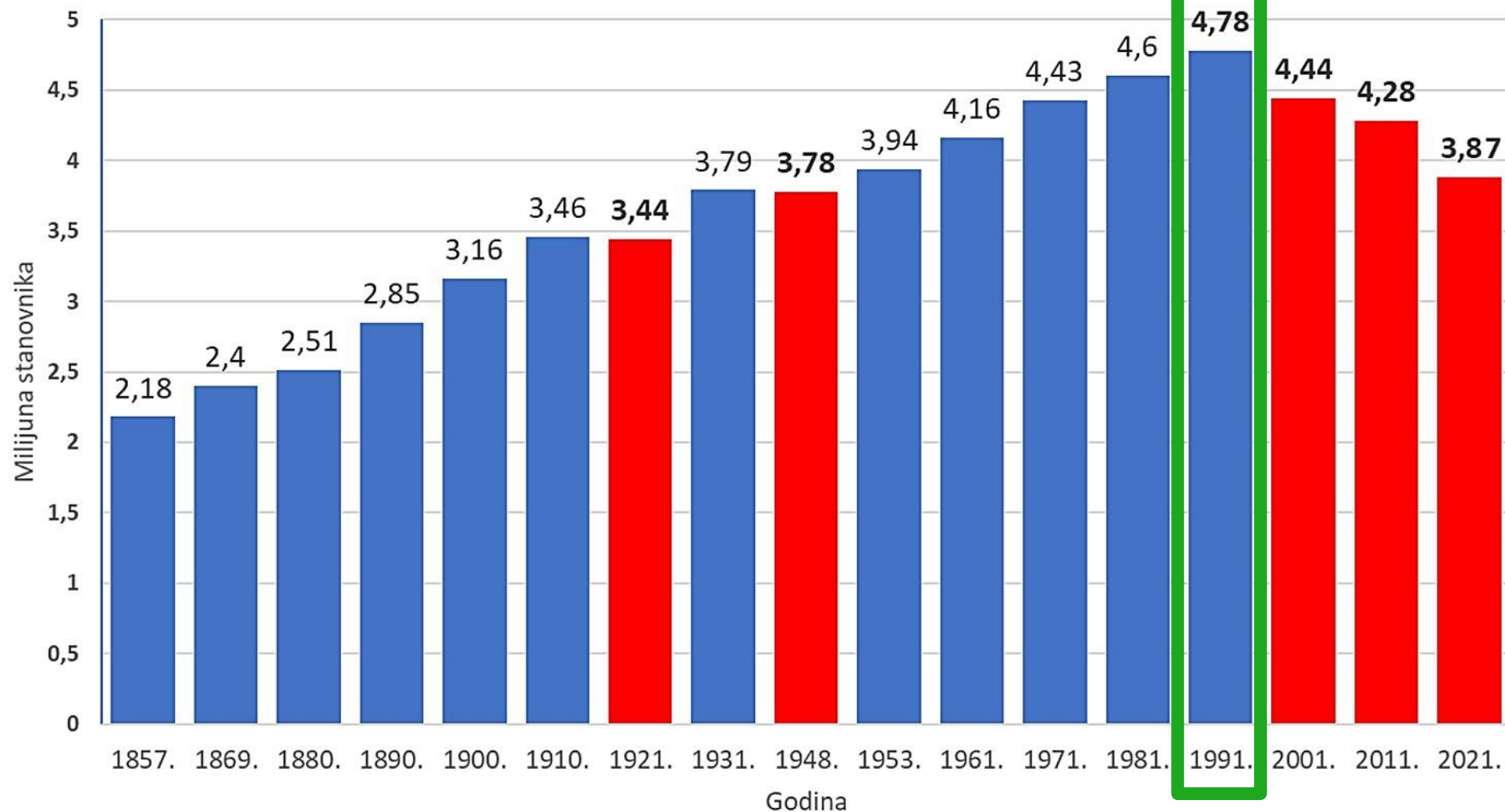

OPĆE KRETANJE STANOVNIŠTVA

POPIS STANOVNIŠTVA

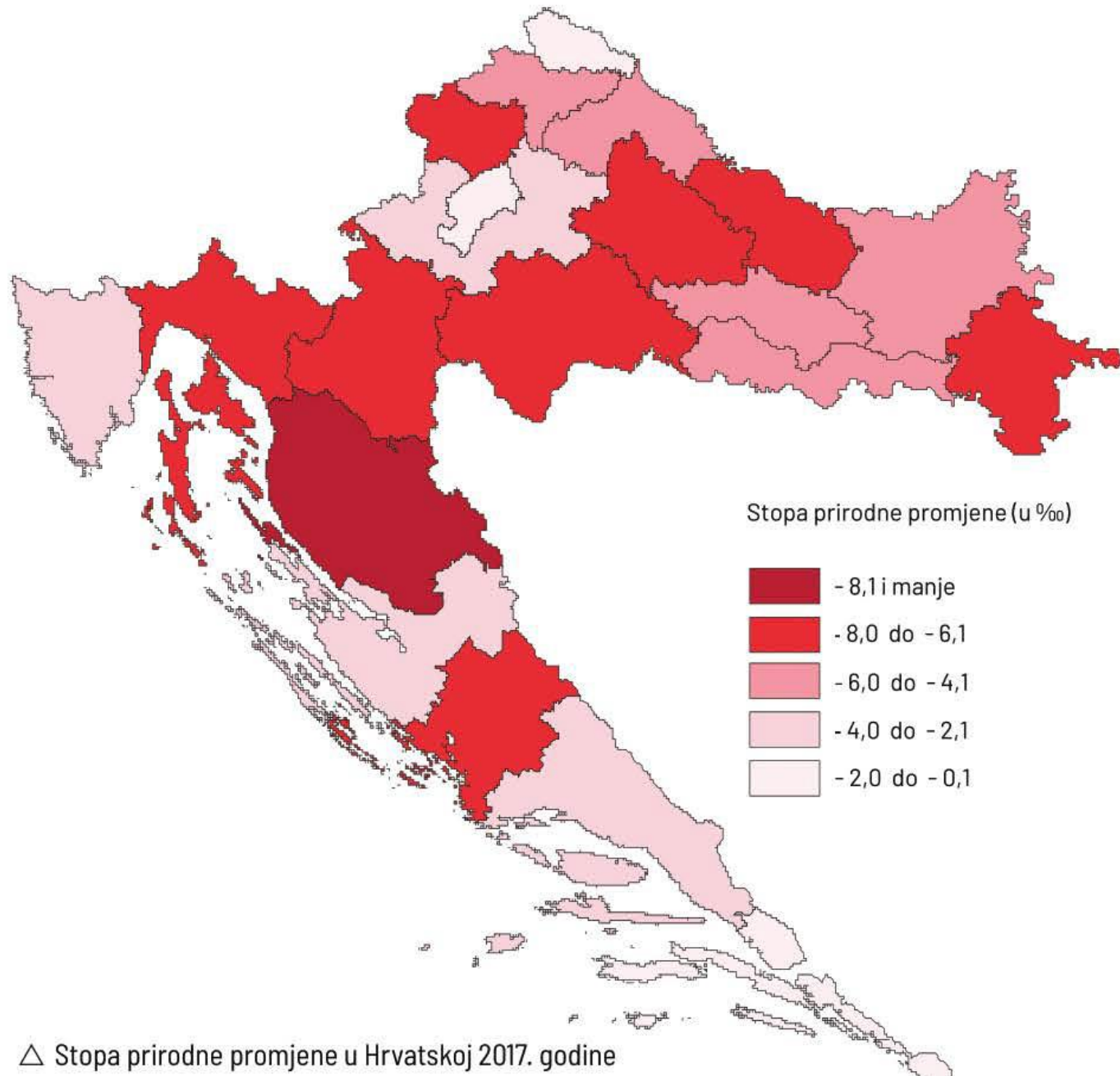
- **DEMOGEOGRAFIJA** – geografska znanstvena disciplina koja proučava gustoću i prostorni raspored stanovništva, prirodno i opće kretanje stanovništva, te strukturu i prostornu pokretljivost stanovništva
- **UKUPNO KRETANJE ST.** – promjena br. st. na nekom području u određenom razdoblju – utvrđuje se **popisom stanovništva**
- **1857. – 1. cjeloviti popis st. u Hrvatskoj – 2,2 mil. st**
 - broj stanovnika se **kontinuirano povećava do 1991.** (*izuzev razdoblja nakon 1. i 2. Svjetskog rata i nakon Domovinskog rata*)
 - do 1991. broj stanovnika više nego udvostručen – **4,7 mil. st**
 - **od 1991. redovito se bilježi prirodni pad** (*pad stope prirodnog prirasta*) i pad broja stanovnika (*zbog starenja i iseljavanja st*)

Broj stanovnika Hrvatske po popisima od 1857. do 2021. godine

- od **17 popisa stanovništva** u Hrvatskoj povijesti, u **12** ih se bilježi **rast**, a u **5** bilježi **pad** u odnosu na prethodni popis

PRIRODNA PROMJENA PO ŽUPANIJAMA (2017.)

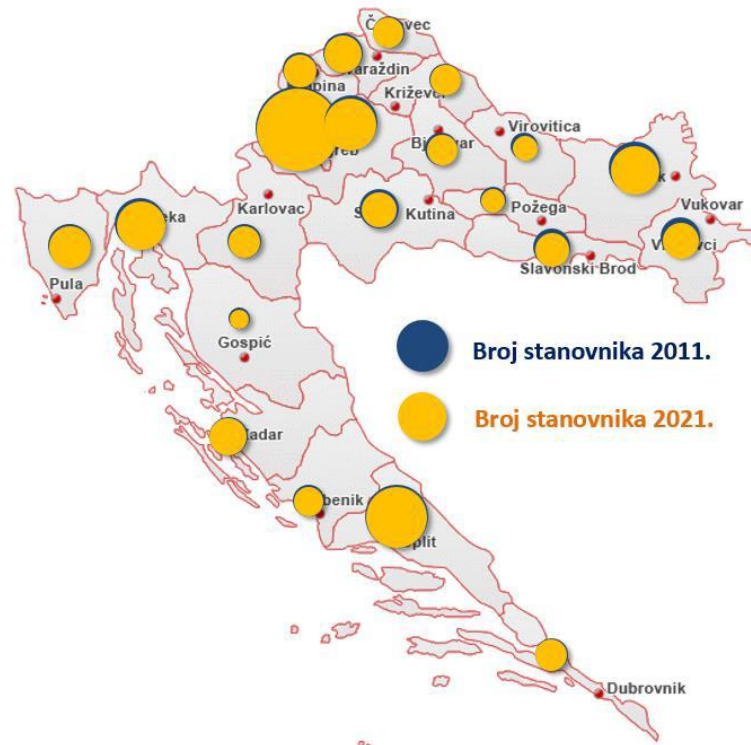

DEPOPULACIJA HRVATSKE

- u odnosu na popis 2011. bilježi se **pad od 396 000 stanovnika** ili **9,25% manje stanovništva u posljednjih 10 godina** (*Split + Rijeka + Osijek*)
 - *Split + Rijeka + Osijek + Gospić + Otočac + Senj + Novalja*
 - *161 000 + 108 600 + 97 000 + 11 000 + 8 300 + 6 000 + 3 600 = 395 500 st.*
- zabilježena je **depopulacija u svim županijama** u odnosu na popis iz 2011.
- izraženija **depopulacija na selima** – mlađa populacija seli u gradove i inozemstvo

Broj stanovnika 2011. i 2021. po županijama

(površina kruga razmjerna je broju stanovnika)

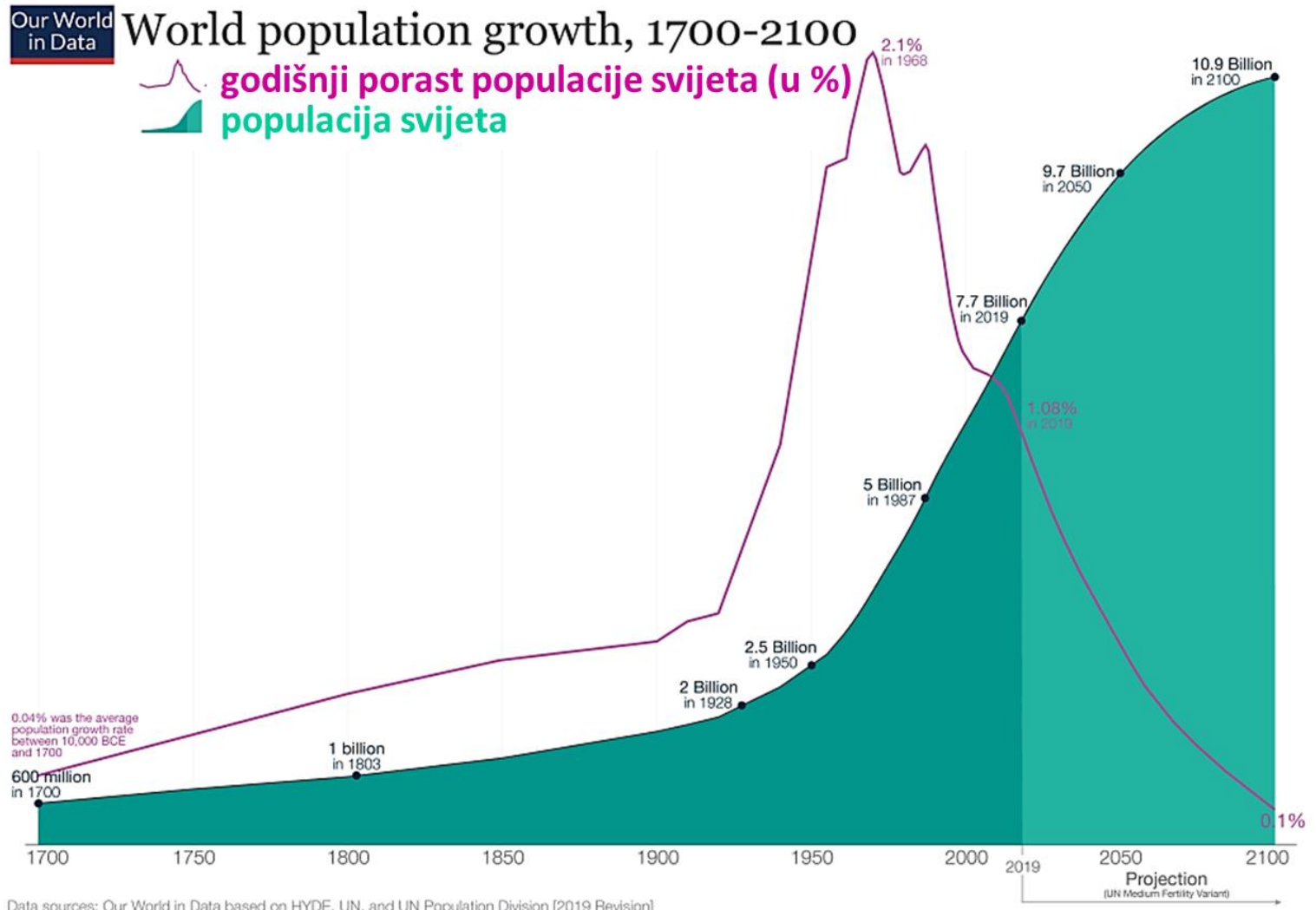
- **najveći pad br. st. (2011. – 2021.):**
 - Vukovarsko-srijemska: **19,5%** (35 000 st.)
 - Sisačko-moslavačka: **18,4%** (31 900 st.)
 - Brodsko-posavska: **17,5%** (27 800 st.)
 - Požeško-slavonska: **17,4%** (13 600 st.)
 - Virovitičko-podravska: **16,7%** (14 000 st.)
 - Ličko-senjska: **15,8%** (8 000 st.)

TIPOVI OPĆEG KRETANJA STANOVNIŠTVA

- na nekom području može doći do **porasta**, **smanjenja** (depopulacije) ili **stagnacije** (zastoja) broja stanovnika
- **uzroci**: natalitet, mortalitet, doseljavanje (imigracija) i iseljavanje (emigracija)
- 2 osnovna tipa općeg kretanja st. (ovisno dobiva li ili gubi st.):
 - **imigracijski** tip – br. st. raste uz prirodni prirast i doseljavanje st.
 - **emigracijski** tip – br. st. pada iseljavanjem
- **podtipovi** općeg kretanja st.:
 - emigracijski podtipovi: **E_1 , E_2 , E_3 i E_4**
 - imigracijski podtipovi: **I_1 , I_2 , I_3 i I_4**

PREDVIĐANJE BUDUĆEG OPĆEG KRETANJA ST.

- predviđanje kretanja broja stanovnika u nekom budućem razdoblju naziva se **PROJEKCIJA**

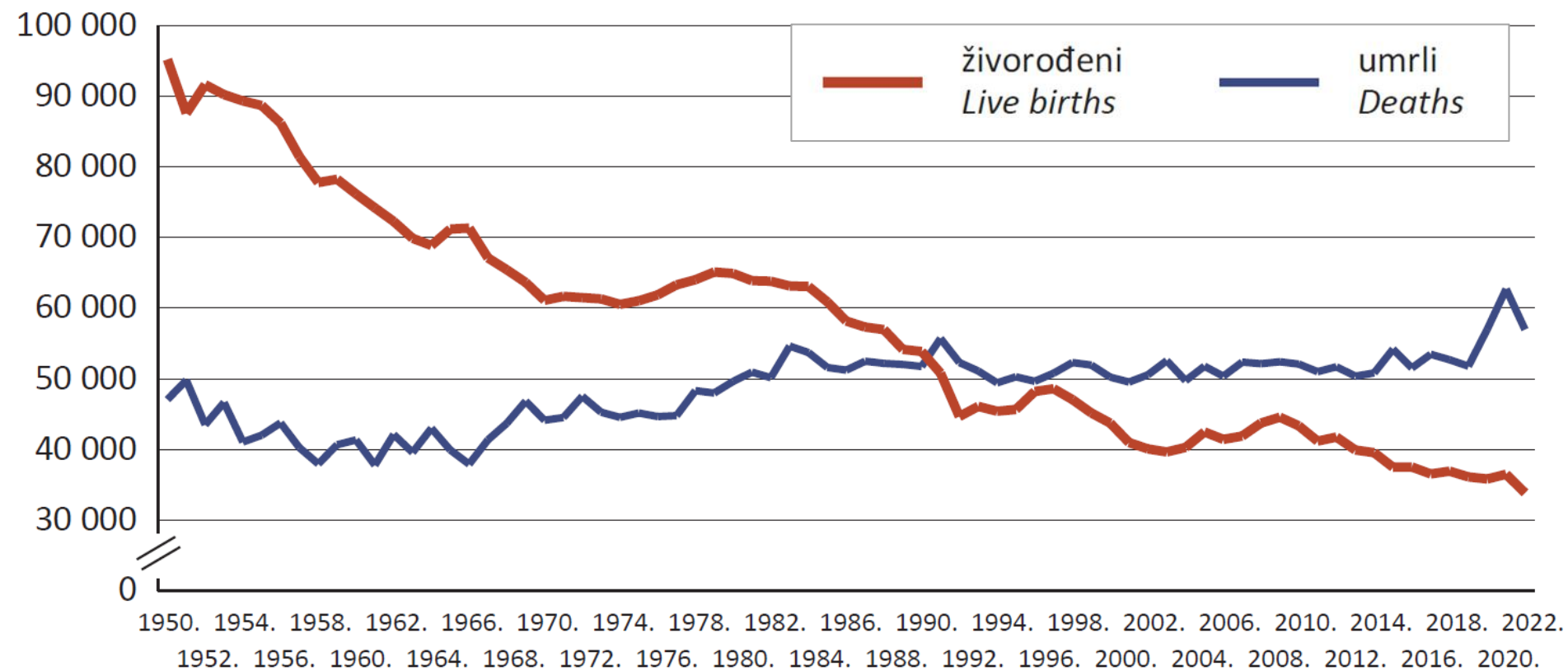

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

NATALITET I MORTALITET

- prirodno kretanje stanovništva obuhvaća 2 sastavnice:
 1. **NATALITET** ili **RODNOST**
 2. **MORTALITET** ili **SMRTNOST**
- **PRIRODNA PROMJENA** – razlika između nataliteta i mortaliteta
- **PRIRODNI RAST** – kada je broj rođenih **veći** od broja umrlih
- **PRIRODNI PAD** – broj rođenih **manji** od broja umrlih
- **PRIRODNA STAGNACIJA** – broj rođenih i umrlih je **jednak**
 - prirodna promjena se može izraziti u apsolutnim ili relativnim brojevima (u promilima – ‰)

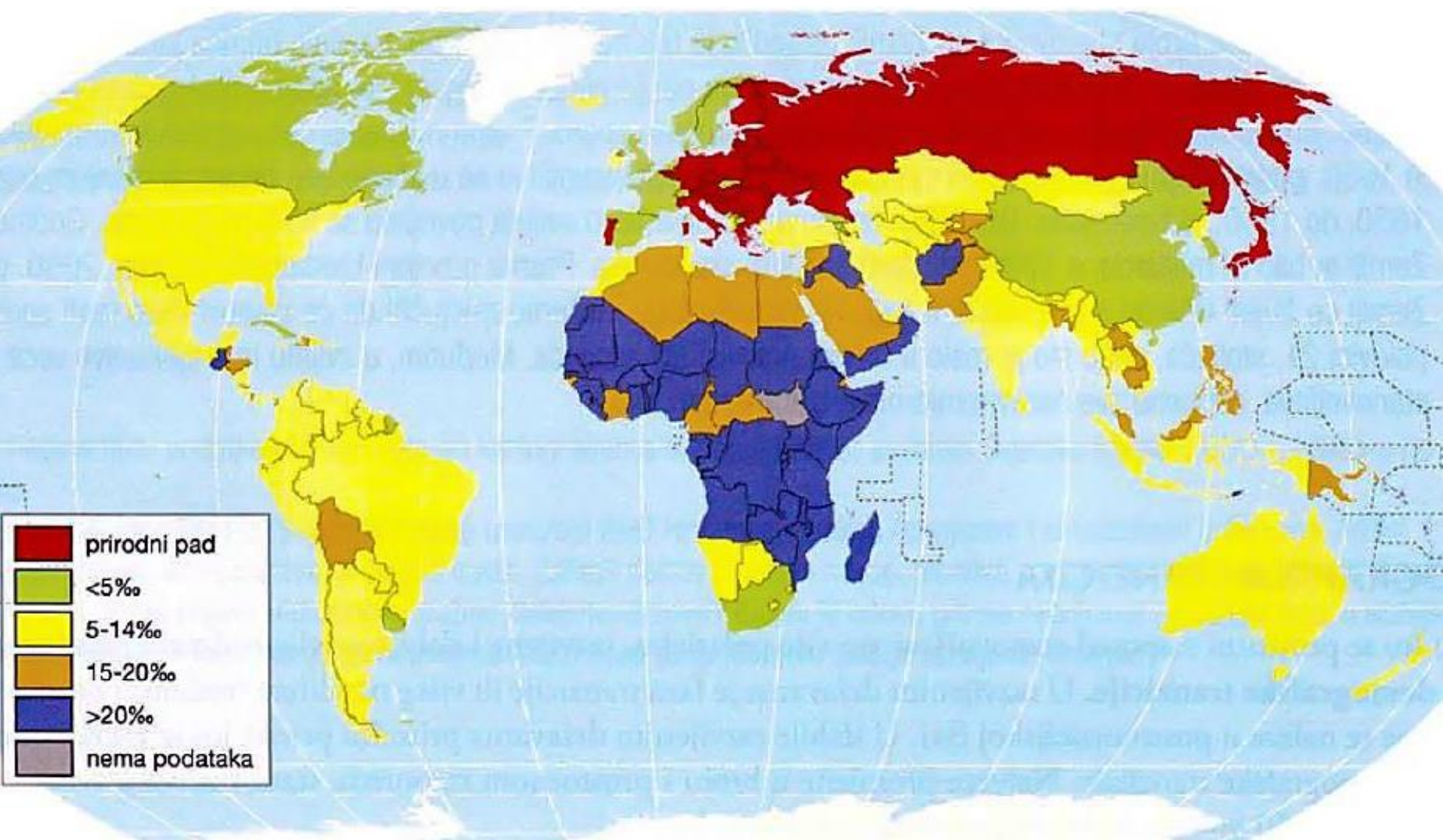
PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA HRVATSKE

Prirodno kretanje stanovništva Hrvatske od 1950. do 2021. godine (žene i muškarci u Hrvatskoj 2023. – DZS)

- 2021. godine u Hrvatskoj je **rođeno 36 508** djece, a **umrlo je 62 712** osoba
→ prirodno smanjenje od **26 204** osoba
- od 2011. do 2021. – **141 707** više umrlih nego rođenih

Prirodna promjena po državama (2013.)

RODNOST ILI NATALITET

- **RODNOST** ili **NATALITET** označava broj živorođene djece u određenom razdoblju
- pojmovi vezani uz natalitet su **FERTILITET** i **FEKONDITET**
- **FERTILITET** označava broj živorođene djece prema broju žena u fertilnoj dobi (od 15. do 49. godine života)
- **FEKONDITET** – označava potencijalnu fiziološku plodnost ili fiziološku sposobnost sudjelovanja u biološkoj reprodukciji
 - fertilitet je u svim zemljama niži od fekonditeta

RODNOST ILI NATALITET

– čimbenici koji utječu na razinu rodnosti

1. biološki čimbenici
2. gospodarski i društveni
3. psihološki

BIOLOŠKI ČIMBENICI

- oni koji određuju potencijalni br. djece – fekonditet, dobno-spolni sastav stanovništva, neplodnost stanovništva, razdoblje između trudnoća, biološko-medicinski čimbenici koji utječu na začće, trudnoću...

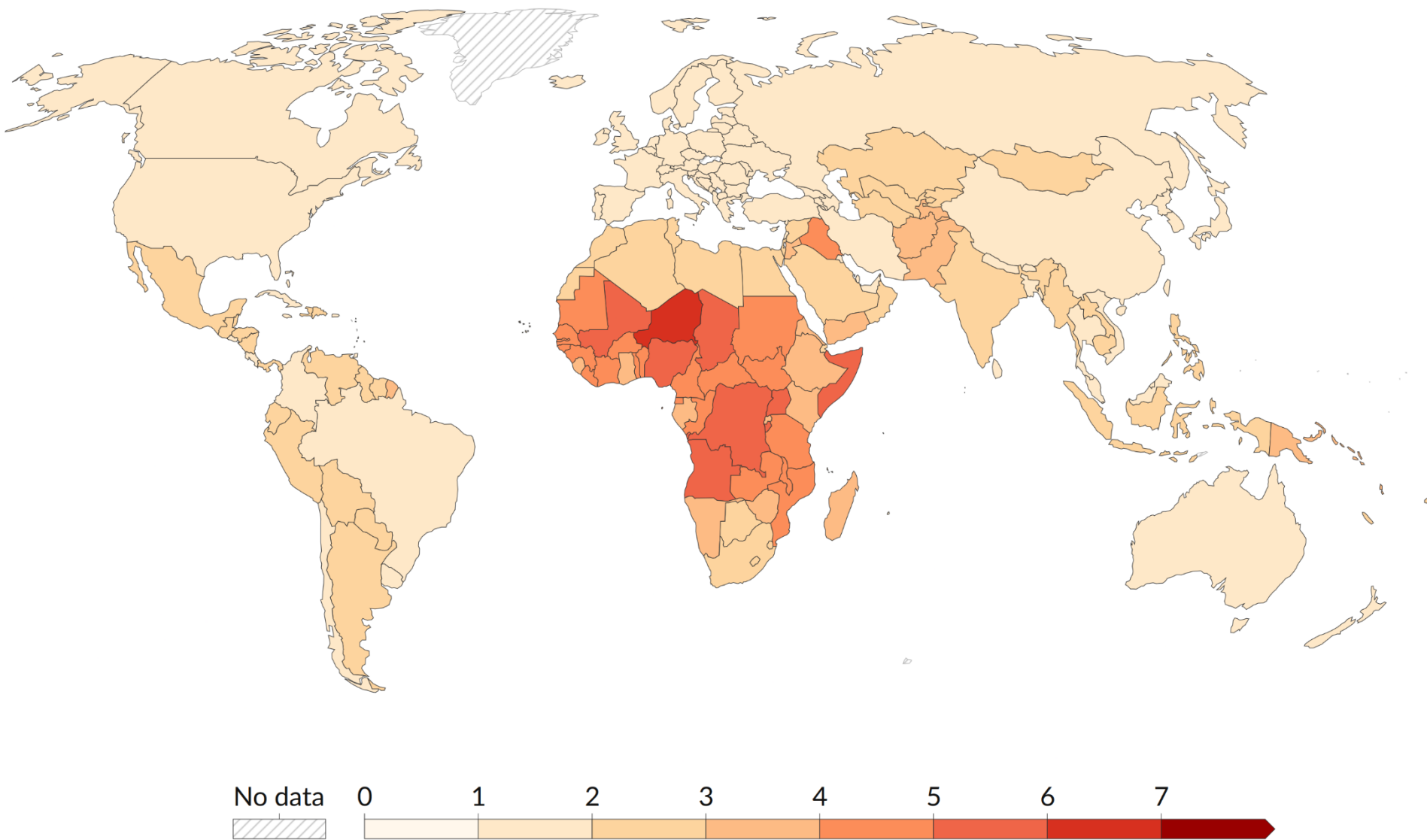
GOSPODARSKI I DRUŠTVENI ČIMBENICI

- stupanj gospodarskog razvoja, materijalni uvjeti za osnivanje obitelji, troškovi uzdržavanja djece, položaj žene u društvu, stupanj općeg obrazovanja i obrazovanja žena, običaji i religijske norme, kontrola rađanja...

PSIHOLOŠKI ČIMEBENICI

- osobna stajališta, strah i nesigurnost za budućnost, strah od porođaja, želja za životom bez obveza – uglavnom se negativno odražavaju na rodnost

Prosječan broj djece po ženi, 2021.

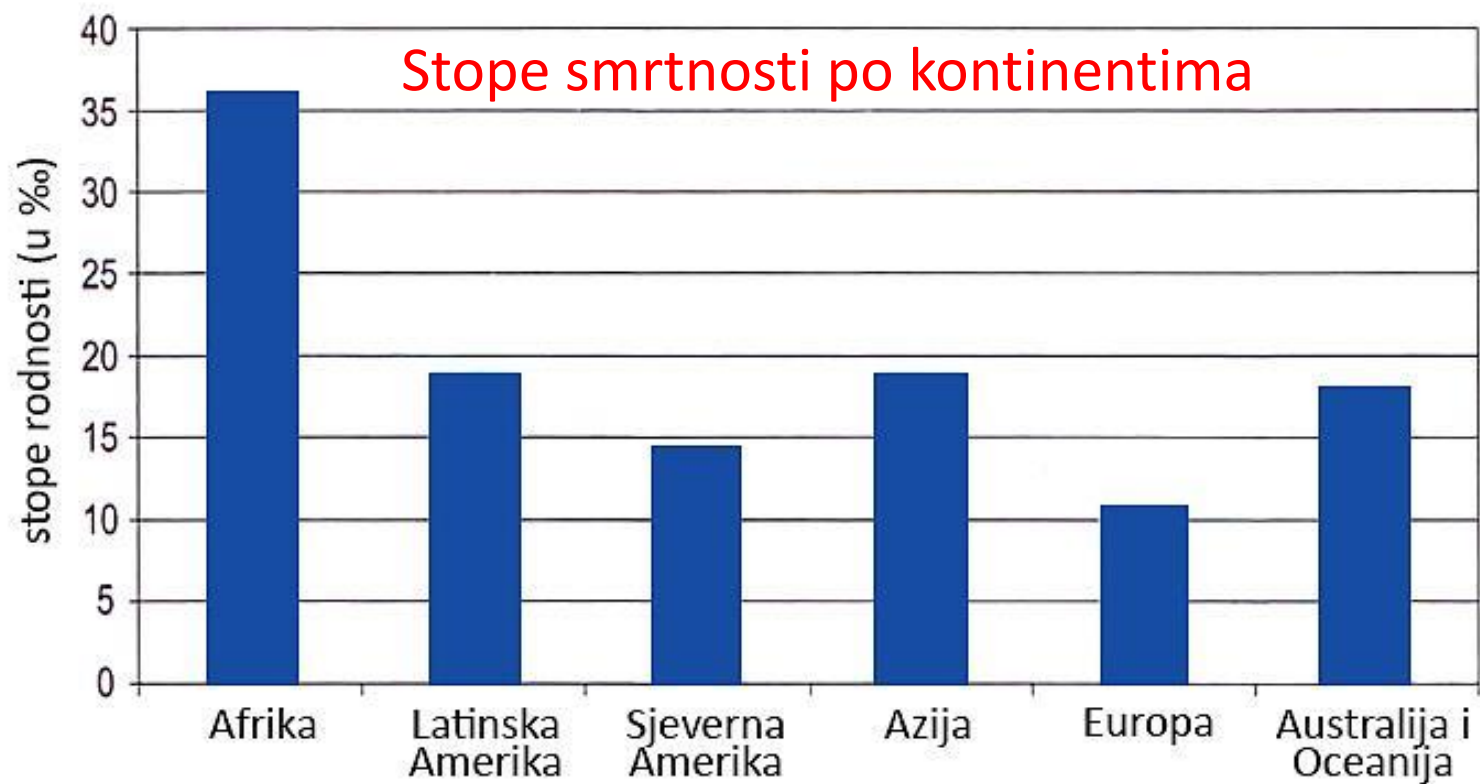

SMRTNOST ILI MORTALITET

- **SMRTNOST** ili **MORTALITET** označava broj umrlih u nekoj populaciji u određenom vremenu
- **SMRTNOST DOJENČADI** ili **INFANTILNI MORTALITET** – broj umrle djece u 1. godini života u odnosu na ukupan broj živorođene djece
 - najmanju stopu smrtnosti dojenčadi imaju Hong Kong (1,4 ‰) i Slovenija (1,6 ‰)
 - Hrvatska – 3,6 ‰

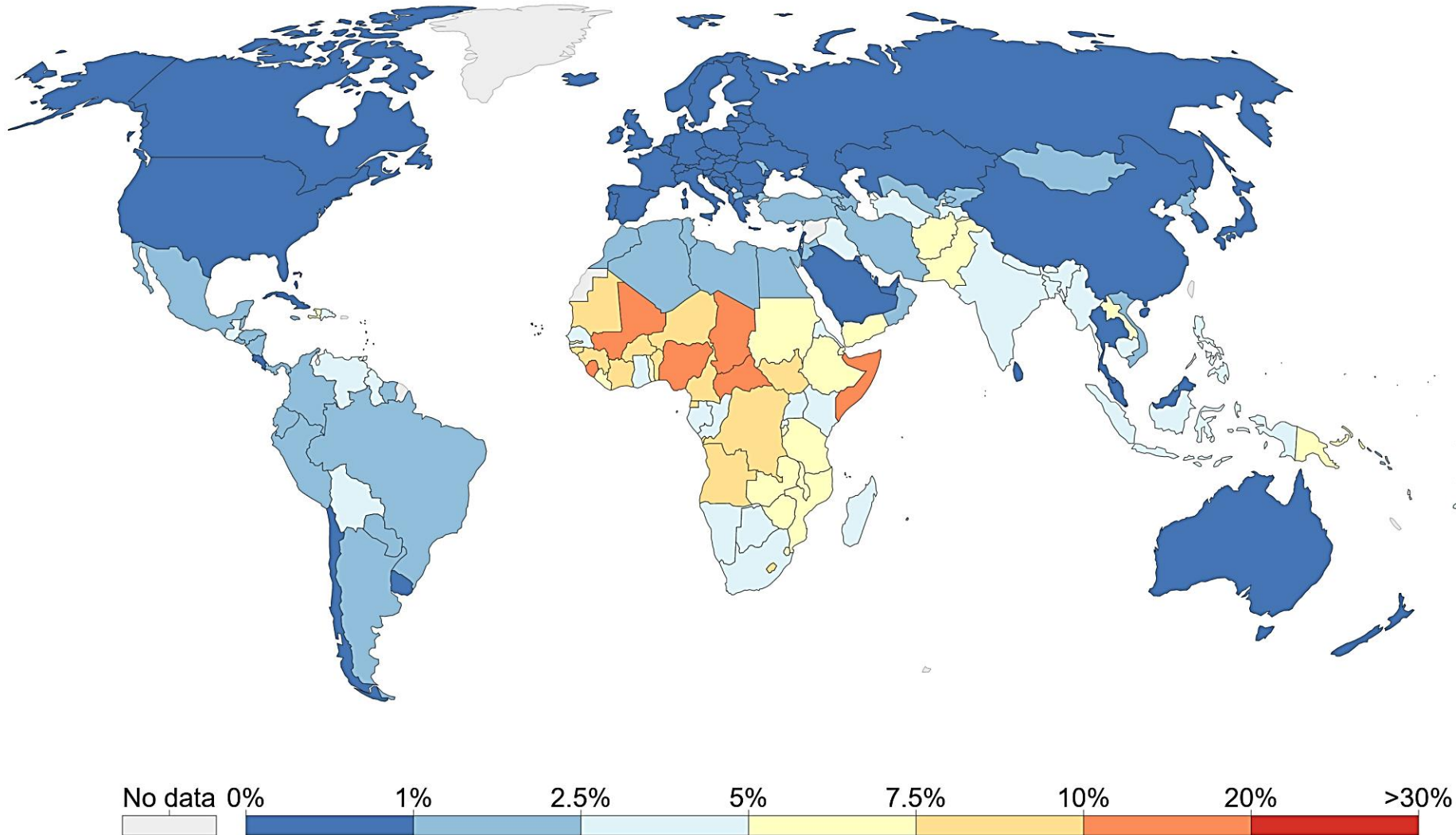
POKAZATELJI SMRTNOSTI

- **OPĆA STOPA SMRTNOSTI** pokazatelj broja umrlih na 1000 stanovnika u određenom vremenu

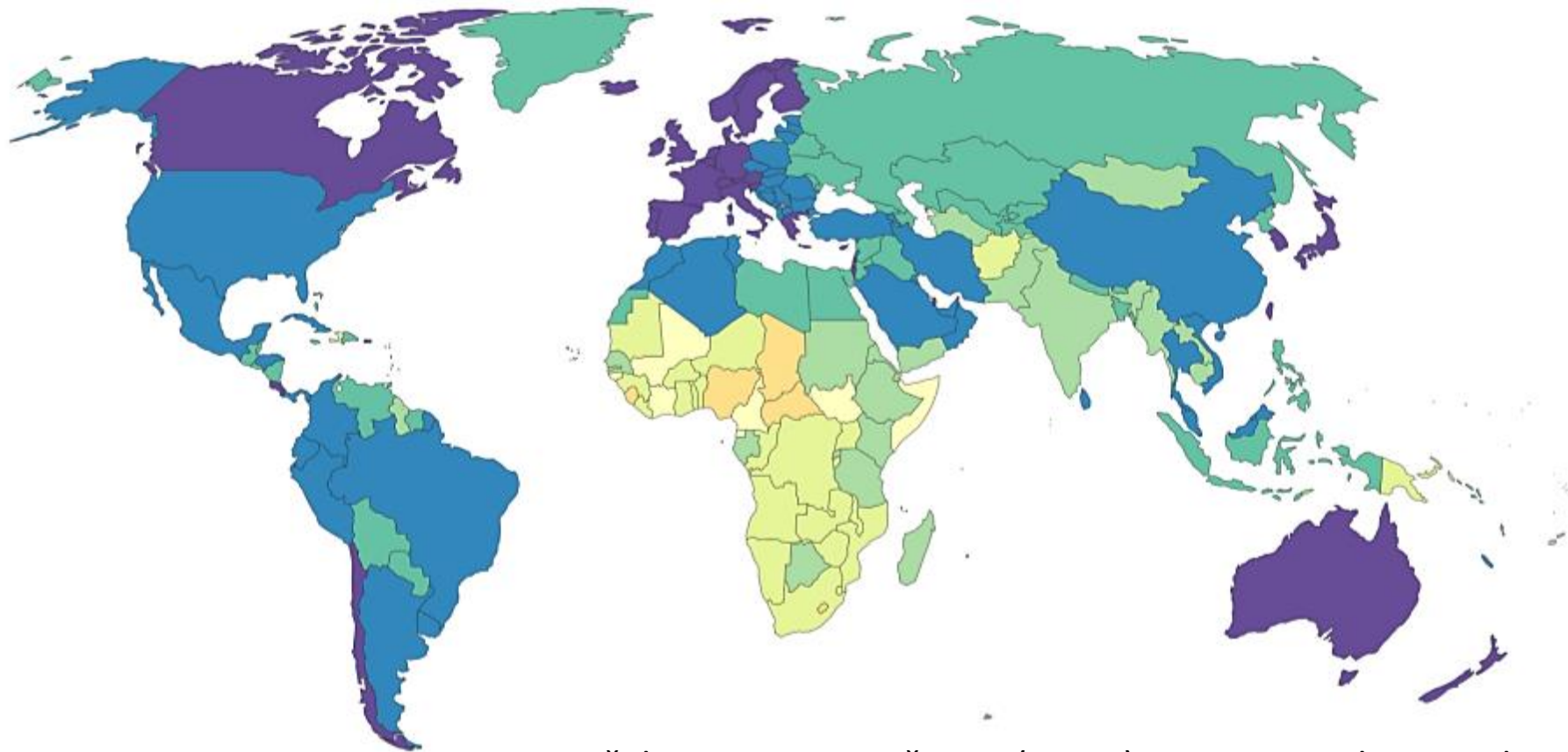
Smrtnost dojenčadi (2017.)

The share of newborns who die before reaching the age of five.

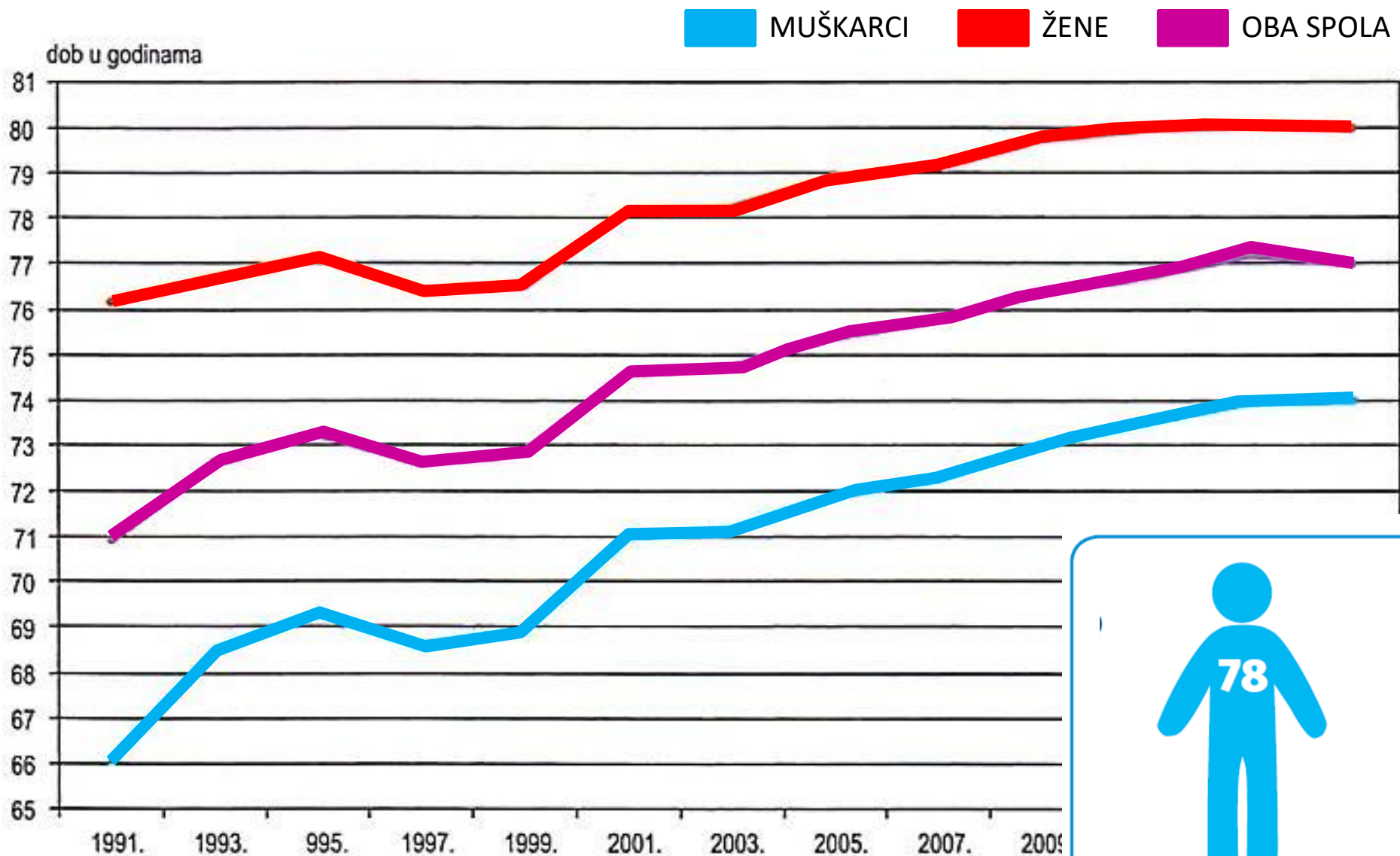
OČEKIVANO TRAJANJE ŽIVOTA

- svjetski prosjek: **71,7** godina (2015.) / Hrvatska: **77,9** god. (2015.)
- razvijene zemlje (Europa, Sj. Amerika, Australija i daleki Istok): **preko 77** god.
- slabije razvijene zemlje (Afrika, Azija i Latinska Amerika): **61 / 71 / 74** god.

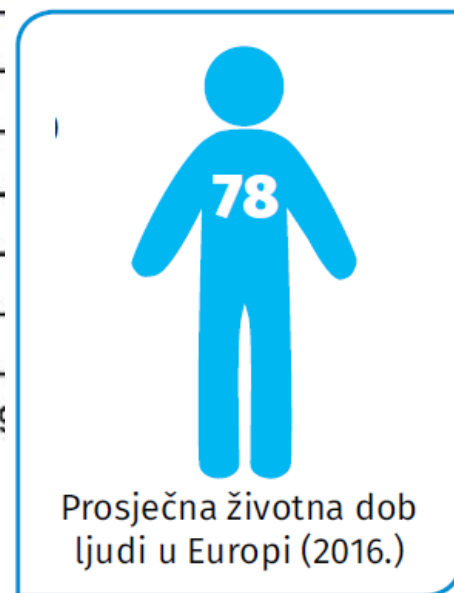

Očekivano trajanje života (2015.) – **71,7** svjetski prosjek

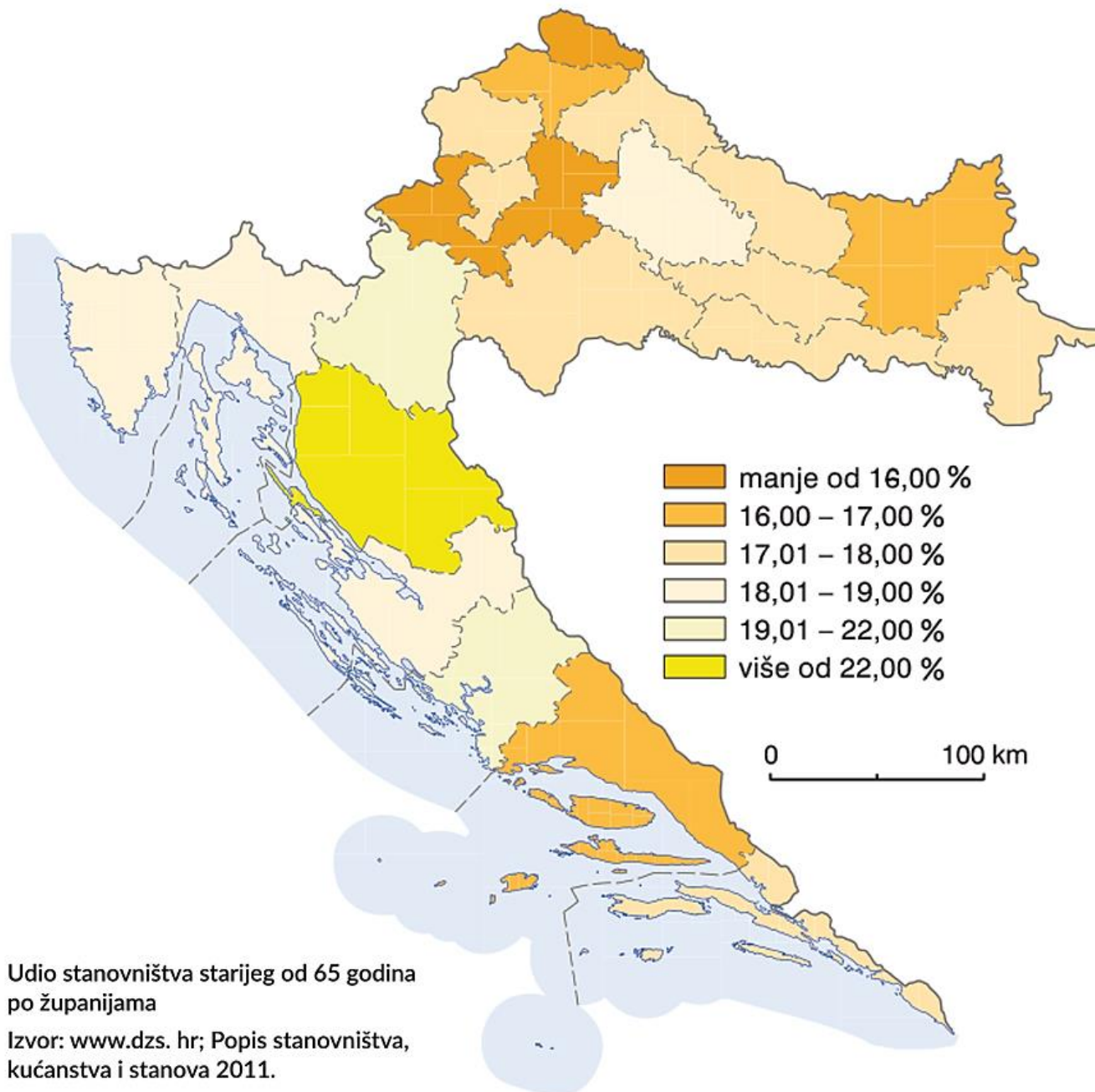
Očekivano trajanje života u Hrvatskoj od 1991. do 2012. godine

STRUKTURA STANOVNIŠTVA HRVATSKE

- **stanovništvo Hrvatske stari** (posebno u posljednjih 20 god)
 - **21%** mladog (0-19 god), **55%** zrelog (20 – 59 god) i **24%** starog (više od 60 god)
 - prosječna starost – **44,3 godine** (2021.) – *muškarci 42,5 godina, žene 45,9 godina*
 - očekivano trajanje života (za rođene 2011.) – **M: 74 god; Ž: 80 god.**
- **najstarije stanovništvo** u Ličko-senjskoj županiji (45 god) i Šibensko-kninskoj (44 god)
- **najmlađe stanovništvo** u Međimurskoj županiji – 40 god u prosjeku

UDIO STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

Udio stanovništva starijeg od 65 godina
po županijama

Izvor: www.dzs.hr; Popis stanovništva,
kućanstva i stanova 2011.

PRIRODNA PROMJENA

- **PRIRODNA PROMJENA** – razlika između broja rođenih i umrlih u određenom razdoblju
- **4 tipa prirodne promjene:**
 1. vrlo visoka (prirodni prirast viši od 18 ‰)
 2. visoka (prirodni prirast od 12 do 17 ‰)
 3. umjerena (prirodni prirast od 4 do 11 ‰)
 4. niska prirodna promjena (prirodni prirast manji od 4 ‰)

